

120000 Dinsdag 14/3/95

Gewapend verzet in Rotterdam onderschat

door Huib Goudriaan

ROTTERDAM – Het gewapend verzet in Rotterdam was veel sterker en daadkrachtiger dan tot nu toe is aangenomen. In de Maasstad waren er in de Tweede Wereldoorlog meer liquidaties, sabotage-acties en overvallen dan in Amsterdam.

Tot deze spectaculaire conclusie komt de historicus J. van der Pauw na een vijf jaar durend onderzoek, waarop hij donderdag promoveert aan de Erasmus Universiteit. In zijn proefschrift *Guerrilla in Rotterdam – De paramilitaire verzetsgroepen 1940-1945* schrijft hij dat er in Rotterdam 100 liquidatie-pogingen werden ondernomen door de LKP (Landelijke Knokploegen), waarvan er ongeveer 80 lukten. De historicus dr. L. de Jong telde daarentegen in Rotterdam 51 liquidatie-pogingen, terwijl hij tot een schatting van 80 kwam. Voor Amsterdam schatte De Jong het aantal op 28. Het aantal sabotage-acties en overvallen in Rotterdam blijkt eveneens groter dan altijd is verondersteld.

Opvallend in de bevindingen van Hans van der Pauw is dat het Rotterdamse verzet nauw samenwerkte met een klein groepje invloedrijke politiemensen. Adviezen hoe het meest effectief een lijk kon worden opgeruimd, werden bijvoorbeeld gegeven door het toenmalige hoofd moordbrigade van het Rotterdamse politiekorps: „Kaalscheren, in een zak naaien en met gewichten verzwaard in de Maas gooien.”

De invloedrijke politiemensen, onder wie politieofficieren, saboteerden zo veel mogelijk politieonderzoeken die verzetsacties aan het licht zouden kunnen brengen. „Als er een door het verzet geliquideerd persoon op straat werd gevonden, luidde de uitkomst van het politieonderzoek vaak: roofmoord.”

Er werd volgens Van der Pauw niet lichtvaardig overgegaan tot liquidatie, de door het verzet voltrokken doodstraf aan onder meer verraders. „Dit gebeurde na intensief intern beraad door een commissie van leidende figuren uit het verzet. De Rotterdammers hadden een heel goede inlichtingendienst. Elke verdenking van verraad werd uiterst

minutieus onderzocht: soms werd pas na enkele maanden het eindrapport uitgebracht.”

Het onderzoek van Van der Pauw werd mede mogelijk gemaakt door leden van de LKP in Rotterdam. Zij stelden fondsen beschikbaar aan de Erasmus Universiteit, waarna de universiteit Van der Pauw verzocht het onderzoek te doen. „Het grootste aandeel aan het actieve verzet leverde er de LKP; die ontstond in Rotterdam nadat vier leden van de Trouwgroep, onder leiding van Samuel Esmeijer, waren toegetreden tot de LKP.” Onder de *paramilitaire verzetsorganisaties*, zoals hij die betitelt, verstaat Hans van der Pauw onder meer de LKP, de Raad van Verzet en de OD (Ordedienst).

De historicus kreeg inzage in particuliere archieven die voordien gesloten waren; ook sprak hij openhartig met met direct betrokkenen uit het voormalig verzet. Daardoor kwamen belangrijke sabotage-daden, overvallen en liquidaties voor het eerst in hun volle omvang aan het licht. De verzetsgroepen in Rotterdam worden door Van der Pauw onderscheiden in twee 'generaties':

de vroege groepen tussen 1940 en 1942, en de latere die tussen 1943 en 1945 actief waren.

Die twee groepen verschilden van elkaar in een aantal opzichten. Het ontbrak de 'eerste generatie' aan middelen – voornamelijk wapens – om doeltreffend tegen de Duitse bezetter op te treden. Bij gebrek aan ervaring namen ze ook te weinig beveiligingsmaatregelen.

De latere groepen, de 'tweede generatie', traden over het algemeen voorzichtiger en professioneler op. Drie van die groepen gingen op in grotere organisaties, die uiteindelijk in federatieve vorm gingen samenwerken in de BS, de Binnenlandse Strijdkrachten. Vanaf september 1944 lag het zwaartepunt van het paramilitaire verzet in het bezette deel van Nederland in Rotterdam. De Duitsers en de verzetsmensen zagen Rotterdam als de meest voor de hand liggende plaats voor een eventuele laatste slag.

Hoe is het te verklaren, dat in het nabije verleden Amsterdam meer het imago had van een haard van verzet dan Rotterdam? Hans van der Pauw: „Over Amsterdam was meer bekend, is er meer in de publiciteit

gekomen. Verhalen over wat er in Rotterdam gebeurde, bleven beperkt tot de lokale pers.”

Van der Pauw benadrukt ook dat Rotterdam vooral in het laatste oorlogsjaar een centrum van verzet werd, doordat de leiders van de diverse verzets- en spionagegroepen zich daar vestigden. „Zo zat na Dolle Dinsdag ook de leiding van de spionagegroep Albrecht in Rotterdam, omdat er, naarmate het zuiden werd bevrijd, ernstig rekening werd gehouden met een geallieerde aanval via de Nieuwe Waterweg. Daar concentreerde zich dus na september 1944 het actieve verzet.”

„Er werd veel sabotage gepleegd door het tot zinken brengen van schepen, die door de Duitsers voor blokkade van de haven waren bestemd. Die schepen lagen dicht bij woonwijken en elektriciteitscentrales, en vormden bij bombardementen uit de lucht door de geallieerden een gevaar voor de bevolking.”

Hans van der Pauw: *Guerrilla in Rotterdam – De paramilitaire verzetsgroepen 1940-1945*; SDU Den Haag, prijs f 59,90 paperback, f 79,90 gebonden.